

Návrh na zřízení pracoviště pro psychologii

Titl.

Šesté sekci ČsAV,

P r a h a .

Budování nového společenského řádu založeného na socialistickém humanismu přináší také mnoho úkolů, jejichž řešení se musí opírat o znalost zákonitostí lidské psychiky. Chceme vychovávat nového člověka s novými vlastnostmi charakterovými, s novým poměrem k práci a chceme měnit prostředí v němž člověk žije tak, aby mu co nejlépe vyhovovalo. Všechny tyto snahy nemohou mít plný úspěch bez znalostí lidského duševna. Prozatím je však pomoc psychologie při řešení těchto úkolů poměrně málo účinná. Příčiny nutno hledat především v nedostatečném propracování theoretických základů této vědy, v důsledku okolnosti, že buržoasní věda právě v oblasti psychologie pro své idealistické zaměření měla převážně spekulativní nevědecký ráz. Budování vědecké psychologie na materialistickém základě se teprve rozvíjí. Zásadní diskuse o těchto otázkách v Sovětském svazu objasnily a narýsovaly hlavní směr marxistického pojetí psychologie a připravily methodické předpoklady pro její další všestranný rozvoj. V Sovětském svazu už v četných moderně vybavených laboratořích pracuje stále rostoucí počet vědeckých pracovníků na široké tematice z celé oblasti psychologie. Zde psychologie také už v daleko větší míře přináší bezprostřední pomoc při budování socialistické společnosti. Naproti tomu je situace československé psychologie, přes zřetelný pokrok, stále ještě málo uspokojivá. Hlavní příčiny našeho poměrného zaostávání jsou tyto:

Vědecká práce v oboru psychologie se dosud skoro výlučně omezuje na vysokoškolská pracoviště. Zde však přetíženost pedagogickými úkoly, nedostatečné vybavení kádrové i laboratorní znesnadňují podstatně větší rozvinutí výzkumné činnosti. Psychologii chybí pracoviště, které by se věnovalo výhradně jen výzkumu.

V praxi působí sice značný počet odborných psychologů, ale i tito postrádají instituci, která by požívala dostatečné autority, udávala směr jejich činnosti a dávala podněty k prohlubování theoretických základů praktické činnosti.

Pracovníci v psychologii nemají dosud dostatečných možností publikačních, jimiž by mohli být podněcováni k intenzivnější vědecké tvořivosti.

Českoslovenští psychologové proto už delší dobu usilují o vybudování samostatného pracoviště v ČsAV. Dosud se to podařilo jen v SAV, kde se slibně rozbíhá činnost psychologické laboratoře. Určité počátky je možno zaznamenat také v rámci kabinetu pedagogických věd. Zde však mají psychologové speciální úkoly zaměřené výlučně k pedagogice.

V dohodě s vedoucími pracovníky v oblasti psychologie navrhuji proto vybudování samostatného kabinetu psychologie s dobře vybavenou laboratoří. Tohoto cíle je však možno dosáhnout v několika etapách. Prvním krokem - pokud možno ještě letos - by bylo ustavení úzkého přípravného výboru, který by vypracoval perspektivní plán do roku 1960 a operativní plán na příští rok.

Začátkem příštího roku by měla zahájit činnost komise pro psychologii, která by řídila přípravné práce pro zřízení kabinetu. Kabinet by bylo možno realizovat již začátkem roku 1957.

Psychologický výzkum a vědecká práce v psychologii vůbec není možná bez dobře vybavené laboratoře. I zde nám musí být vzorem styl práce sovětských psychologů. Moderní psychologické laboratoře jsou však zařizení značně nákladná a je jich vybudování trvá poměrně dlouho, nejméně 3 - 5 let. Doporučuji proto i tady postupné budování při současném využití psychologické laboratoře na filosoficko-historické fakultě Karlovy university. Tato laboratoř je vybavena nejnětnějšími pomůckami, takže výzkumná práce by nebyla zdržována čekáním na základní technické prostředky. Velkou výhodou tohoto řešení by bylo také to, že postupné opatřování aparatury z prostředků akademie by se mohlo zaměřit nejprve na přístroje potřebné speciálně pro neplánované výzkumné úkoly. Aparatura základní by se doplnila teprve později a to tak, aby se laboratoř akademie mohla nejpozději v roce 1960 osamostatnit. Do té doby by mohli pracovníci akademie používat pracoven na filosoficko-historické fakultě. Bylo by jen třeba, aby se včasným opatřením zajistily pro tento účel některé, toho času ještě plně nevyužité místnosti.

Perspektivně se podle mého názoru rýsují pro psychologickou komisi a později pro kabinet psychologie a laboratoř tyto úkoly:

Koordinace vědecko-výzkumné práce v oblasti psychologie v ČSR.
Usměrňování a prohlubování využití psychologických poznatků v praxi, zejména ve zdravotnictví, ve speciálních výchovných ústavech a institucích, ve výrobě a podobně.

Vlastní vědecko výzkumná práce by prováděla hlavně v těchto oblastech:

1/ v základním výzkumu, jako součástí rozvoje poznatků v oblasti obecné psychologie. Uvádím jen: výzkum problémů vnímání na základě marx-leninské theorie odrazu a Pavlovova učení o analyticko-syntetické činnosti mozkové kory ; otázky myšlení a řeči ; psychologie osobnosti,

2/ psychologie práce, zejména: výzkum vzniku a rozvíjení návyků a dovedností se zvláštním zřetelem k nácviku průmyslové práce, komplex otázek vztahujících se k zákonitostem motorických dynamických stereotypů; výzkum psychologických složek problému růstu produktivity práce; psychologický rozbor pracovních metod ne j úspěšnějších pracovníků a socialistických forem práce; příspěvek psychologie k vytváření socialistického poměru k práci; výzkum pocitu únavy při tělesné i duševní práci,

3/ zpracování dějin české psychologie, zejména objasnění a zdůraznění některých jejích pokrokových tradic.

Samozřejmě nebude možno vypracovat tyto perspektivní úkoly všechny najednou. Operativní plán pro nejbližší léta by bylo nutno sestavit podle toho, jak by postupně byli přijímáni noví pracovníci a jak by se rozvíjely jejich pracovní možnosti.

Neodkladným úkolem pro příští rok by však bylo uspořádání vědecké konference československých psychologů a zahájení edice psychologického časopisu.

Kádrově je rozvoj vědecké práce na novém pracovišti zcela zajištěn. Pro navrhovanou komisi by přicházeli v úvahu soudruzi Chmelař, Tardý, Linhart, ^{a juro r by} Bažany. Sám se také rád práce zúčastním, budu-li k ní přizván. Už v příštím roce by mohli přejít na nové pracoviště soudruzi Kašpárek a Perglová, psychologové z kabinetu pedagogických věd. V roce 1957 ukončí aspiranturu v Sovětském svazu s. Růžičková (Tollingerová), která se specializuje na dějiny české psychologie. Další pracovníci, v počtu asi 3 - 4 ročně, by mohli být, až do úplného krytí potřeb nového pracoviště (asi 12 - 15 pracovníků), vybráni z řad aspirantů, odborných psychologů v praxi a absolventů filosofických fakult oboru psychologie.

Domnívám se, že z mých vývodů vyplývá zcela jasně nutnost brzkého zřízení samostatného pracoviště pro psychologii v ČsAV a také reálnost předloženého návrhu. V zájmu rozvoje československé psychologie by si bylo přáti, aby co nejdříve došlo k jeho uskutečnění.

Univ. Prof. Dr Jan Doležal,
vedoucí učitel katedry .

1558
Došlo: 8. Příl. 2
Přiděleno:
Otalo:

N á v r h na zřízení Psychologického pracoviště při ČSAV

Na pracovní konferenci československých psychologů ve Smolenicích v listopadu minulého roku bylo Komisi pro psychologii uloženo, "aby se znovu energicky zasadila o urychlené zřízení psychologického pracoviště v ČSAV, jakožto výzkumného základu pro využití psychologických poznatků v praxi".

Plnic toto usnesení Komise projednala na několika zasedáních podrobně tuto otázku a dospěla na základě všestranného rozboru vědecké práce na úseku psychologie i potřeb naší společenské praxe k tomuto závěru:

<Systematické využívání psychologických poznatků v praxi má u nás dlouholetou tradici a poměrně značný rozsah. Před válkou řídil tyto snahy z velké části Čs. ústav lidské práce, kde se soustřeďovala také převážná část příslušných výzkumů teoretických. Toho času však není o vědecké propracování a rozvoj praktické aplikace psychologie vůbec postaráno. Smolenická konference při tom ale ukázala - a bylo to uznáváno i zahraničními delegáty na této konferenci - že se československým psychologům v celku daří ujasňovat si základní principy i specifické zvláštnosti užití psychologických poznatků socialistické společenské praxi ve shodě s rozvojem pokrokové materialistické psychologické teorie a že mají v tomto ohledu i značný náskok proti ostatním lidově demokratickým státům. Je tu však nebezpečí, že zůstane jen při tomto řešení zásadních otázek a že nebude možno přikročit k nutnému konkrétnímu rozpracování těchto zásad pro jednotlivé oblasti praxe. Tak by mohlo v dohledné době dojít nejenom pomalování a nedostatečnému rozvoji praktické pomoci psychologické vědy při budování našeho socialistického hospodářství a socialistické společenské praxe vůbec, nýbrž vzniklo by i nebezpečí, že by se odborná psychologická praxe rozvíjela odtrženě od teoretických výzkumů a mohla snadno podlehnout nejen prakticismu nýbrž i vlivu na idealistické základně se rozvíjející užití psychologie v západních zemích.

Komise pro psychologii dospěla proto k názoru, že je naprosto nutné, aby při ČSAV bylo co nejdříve zřízeno pracoviště, které by se zabývalo především psychologii práce (užitím psychologických poznatků ve výrobě) a postupně i psychologickými problémy ostatních úseků naší praxe. Komise při tom poukazuje na mimořádnou pozornost, která se těmto otázkám věnuje v Sovětském svazu.

Zároveň byly při jednání komise zváženy současné kádrové možnosti v oblasti psychologické vědecké práce a otázka místností i technického vybavení navrhovaného pracoviště. Z rozboru situace v tomto směru vyplynul názor, že by se při budování navrhovaného pracoviště měl zvolit tento postup:

- 1) Základním badatelským úkolem psychologického pracoviště při ČSAV by bylo rozpracování otázek užití psychologie v praxi zejména ve výrobě. K nim by se postupně mohly připojovat v určitém rozsahu i úkoly další zejména ty, které nemohou být z různých důvodů uloženy institucím vysokoškolským a v nichž máme buď dobré kádrové předpoklady nebo určitou tradici. Patří se např. otázky srovnávací a genetické psychologie a případně i některé speciální problémy psychologie obecné, zejména na úseku poznávacích procesů.
- 2) Při zakládání nového pracoviště je třeba vyjít z předpokladu, že v definitivní formě půjde o instituci středního rozsahu s celkovým počtem asi 25 - 30 pracovníků.

- 3) Kádrová situace - v oblasti psychologického výzkumu a nákladnost technického vybavení pro moderní laboratoř psychologie práce mluví proto, aby nové pracoviště bylo budováno postupně, při čemž - alespoň z počátku by mohlo být v plném rozsahu využíváno technického zařízení a místností Psychologické laboratoře KU. Jako organizační základna by nadále mohla prozatím sloužit Pedagogický ústav J.A. Komenského. Konkrétní postup budování Psychologického ústavu při ČSAV se Komise představuje asi takto:

Bylo by možno vyjít ze základu, který k Psychologickému ústavu při ČSAV byl již položen na půdě bývalého Kabinetu pedagogiky, nynějšího Pedagogického ústavu J.A. Komenského, kde už třetím rokem pracují pod vedením prof. dr. J. Doležala (detažování v místnostech Psychologické laboratoře KU) dva psychologové se zaměřením na psychologii práce (s. Bokorová) a některé speciální problémy psychologie vnímání (s. Dr. Kašpárek). V tomto směru by snad bylo jen účelné pověřit Komisi pro psychologii při VI. sekci ČSAV funkcí vědeckého poradního sboru pro toto pracoviště.

I hmotné budování by mohlo pokračovat v té formě jako dosud, kdy oba detažování psychologové používají základního technického vybavení Psychologické laboratoře KU a jen speciální aparaturu jim opatřuje ČSAV. Další aparatura i potřebný nábytek by byl i nadále umístován v prostorách Psychologické laboratoře KU a veden ve zvláštním inventáři.

Po stránce personální by bylo třeba rozšířit v roce 1959 počet pracovníků o dvě až tři vědecké síly, dva laboranty a jednu administrativní sílu, která by měla zároveň na starosti administrativní úkoly pro Komisi a pro Československou psychologickou společnost. V dalších letech by počet pracovníků Psychologického ústavu ČSAV byl postupně rozšiřován až by nejpozději r. 1970 dosáhl nahore uvedeného počtu 25-30 zaměstnanců.

Toto rozšiřování by předpokládalo plánovitou výchovu vědeckého psychologického dorostu na aspirantských i asistentských místech na psychologických katedrách našich universit, zejména pak na psychologické katedře filosoficko-historické fakulty KU.

Počínaje rokem 1960 by bylo třeba uvažovat o prostorovém rozšíření pracoviště. Dosáhlo by se ho snad nejlépe tím způsobem, že by se získala část místností, kterých používá nyní v téže budově katedra psychologie. Tím by bylo umožněno, aby technicko-materielní i kádrová spolupráce mezi Psychologickou laboratoří KU a nově budovaným ústavem se mohla stát trvalým zařízením.

Pokud jse o další podrobnosti o úkolech a zaměření navrhovaného pracoviště odkazují jednak na svůj přípis předsednictvu VI. sekce ze dne 25. dubna 1955, jehož náměty považují dnes v celku za vhodné, jednak na usnesení Komise pro psychologii, ze dne 11. června 1957., které bylo rovněž sděleno předsednictvu VI. sekce zvláštním dopisem.

Komise pro psychologii se při projednávání otázky budoucího pracoviště zabývala také námětem, aby budoucí hlavní Psychologické pracoviště v ČSR vznikalo na půdě Karlovy university rozšiřováním nynější Psychologické laboratoře KU. Komise dospěla při diskusi o tomto projektu k názoru, že by toto řešení nebylo vhodné především proto, že zaměřením budoucího pracoviště (převážně výrobní praxi) i jeho předpokládaný rozsah lze těžko vtěsnat do struktury filosoficko-historické fakulty KU. Navrhované řešení by také dalšímu vývoji psychologického výzkumu u nás rozhodně nedalo onen směr a ty možnosti, které by byly ve shodě s potřebami výstavby socialismu.

Komise pro psychologii doufá proto, že předsednictvo VI. sekce pečlivě uváží všechny uváděné důvody a co nejúčinněji podpoří její snahu o vybudování Psychologického ústavu na půdě ČSAV.

za Komisi pro psychologii

6. III. 59

holman

KOMISE PRO PSYCHOLOGII ČSAV.

Presidiu

VI.sekce ČSAV,
Národní tř. 5,
P r a h a I.

Věc: zřízení psychologického pracoviště v ČSAV
a psychologická společnost.

Komise pro psychologii projednávala na schůzích dne 16.4. a 11.6.t.r. otázku zřízení psychologického pracoviště v ČSAV.

Komise se usnesla:

1/ Požádat Československou akademii věd, aby jako první krok k vybudování samostatného psychologického pracoviště při ČSAV bylo zřízeno oddělení Akademie při Psychologické laboratoři KU, do něhož by byli prozatím převedeni oba psychologové z Pedagogického ústavu J.A.Komenského s.Kašpárek a s.Bokorová. Kdyby tento návrh nebyl proveditelný, bylo jako eventualita navrženo zřízení tohoto pracoviště při Komisi pro psychologii. Tento návrh přednesl dr.M.Bažány a zdůvodňoval jej obdobným postupem SAV, kde při některých komisích existují malá pracoviště ať se třemi honorovanými pracovníky.

2/ Požádat Československou akademii věd, aby počínaje rokem 1959 zahájil činnost Psychologický ústav při VI.sekci ČSAV s těmito základními úkoly: a/ psychologie práce
b/ genetická a srovnávací psychologie
c/ některé vybrané úseky obecné psychologie, zejména v souvislosti s teorií poznání.

Po stránce osobního obsazení Komise navrhuje tento plán:

- 1 1 a/ jeden vedoucí pracovník
- 2 1 b/ jeden vědecký pracovník I.stupně
- 5 2 c/ dva vědeckí pracovníci dr.^{III}ho stupně /z toho jeden statistik/
- 7 1 1 d/ jeden inženýr II.stupně
- 2 1 e/ jeden řemeslník specialista
- 1 1 f/ jeden řemeslník III.stupně
- 8 4 g/ čtyři odborní laboranti /příp. laboranti/
- 2 2 h/ dvě administrativní síly.

Zároveň Komise upozorňuje, že nové pracoviště bude potřebovat vhodné laboratoře a dílnu. Bylo by účelné, aby pracoviště z počátku používalo alespoň zčásti zařízení Psychologické laboratoře KU, k čemuž je třeba dohody s Rektorem KU a ministerstva školství. Zároveň je třeba včas zajistit plánování materiálního vybavení.

3/ Realizovat začátkem roku 1958 činnost Československé psychologické společnosti, jak to bylo navrženo v dřívějších usneseních Komise.

Univ. prof. dr. J. Doležal

Předsednictvu VI. sekce ČSAV

Národní tř. 5

P r a h a 1.

Praha, 12. 6. 1961.

Věc : Zřízení samostatného psychologického pracoviště při ČSAV

Z podnětu závěrečného usnesení valného shromáždění Čs. psychologické společnosti a vzhledem k naléhavým potřebám naší současné praxe projednala Komise pro psychologii na své schůzi dne 8. t.m. znovu záležitost zřízení samostatného psychologického pracoviště v rámci Čs. akademie věd.

Komise pro psychologii se rozhodla znovu požádat předsednictvo VI. sekce o urychlení vyřízení této věci a připomíná usnesení přijaté již zodpovědnými orgány Čs. akademie věd, podle něhož má být v Brně při tamní základně ČSAV utvořeno pracoviště pro pedagogickou psychologii. Vzhledem k rozsahu výzkumné problematiky a její důležitosti pro současnou představbu našeho školství je nutné, aby toto pracoviště začalo fungovat nejpozději začátkem příštího roku.

Zároveň Komise znovu připomíná již dříve podaný návrh, aby bylo zásadně řešeno zastoupení psychologie v Čs. akademii věd, a to přeměnou Komise pro psychologii v Kabinet pro psychologii. Tento kabinet by představoval prozatím menší pracoviště pro teoretické otázky obecné a srovnávací psychologie, jež by bylo základem plánovaného Psychologického ústavu.

Komise upozorňuje, že zřízení pracoviště by si v první etapě nevyžadovalo mimořádných nákladů, poněvadž pro budoucí psychologické pracoviště byla zřízena dvě systemizovaná místa při Pedagogickém ústavu J.A.K. Převezením těchto míst by bylo zároveň řešeno pracovní začlenění soudruhů prom. psych. Věry Bokorové a C.sc. prom.fil. Jaromíra Janouška, kteří jsou dosud přiřčeni k Pedagogickému ústavu J.A.K. ČSAV.

Vzhledem k těmto okolnostem považuje Komise nejen za velice nutné, ale i reálné, zřídit Kabinet pro psychologii alespoň během druhého pololetí r. 1961.

Ze Komisi :

univ. prof. Dr. Vilém Chmelář, člen koresp. ČSAV
místopředseda.

Návrh

Komise pro psychologii na zřízení samostatného psychologického pracoviště při VI. sekci Československé akademie věd.

Komise pro psychologii při VI. sekci ČSAV navrhuje, aby při této sekci byl zřízen Kabinet pro psychologii se sídlem v Praze (vedoucí univ. prof. dr. Jan Doležal) a s pobočkou v Brně (vedoucí člen korespondent ČSAV univ. prof. dr. Vilém Chmelař).

Komise pro psychologii při VI. sekci ČSAV by se při tom přeměnila na vědeckou radu kabinetu a plnila tak i nadále svou dosavadní koordinační funkci v čs. psychologii.

Úkolem kabinetu by bylo:

- a) řešení některých základních teoretických otázek obecné psychologie, zejména z problematiky poznávacích procesů a teorie potřeb (pražské pracoviště),
- b) řešení některých psychologických otázek souvisejících s rozvojem výchovy socialistického člověka (brněnské pracoviště).

Komise pro psychologii považuje zřízení kabinetu za první, za dané situace zcela nutnou přípravnou etapu ke zřízení Psychologického ústavu ČSAV a navrhuje proto, aby k němu bylo přikročeno neprodleně, nejpozději však k 1. lednu 1962.

Důvodová zpráva.

Komise na řadu podnětů, vycházejících jednak přímo z naší současné společenské praxe, jednak ze závěrů jarního valného shromáždění Čs. psychologické společnosti a pracovních porad jejích sekcí, znovu provedla rozbor nynější situace výzkumných psychologických pracovišť v ČSSR a dospěla k závěru, že k vytvoření samostatného pracoviště pro psychologii při VI. sekci ČSAV je třeba přikročit bezodkladně, nikoliv jak bylo původně plánováno až v r. 1965. Do té doby je třeba připravit již reálnou základnu pro zřízení proponovaného Psychologického ústavu. Podle názoru Komise touto základnou by mohlo být ustavení Kabinetu pro psychologii. Kabinet by mohl kromě úkolů plněných doposud Komisí rozvíjet postupně již práci na některých základních teoretických otázkách, jejichž rozpracování je první fází rozvoje základního výzkumu, představujícího pracovní náplň budoucího Psychologického ústavu.

Nynější situace našich psychologických pracovišť zdaleka neposkytuje předpoklady k řešení řady závažných otázek, jejichž zpracování nezbytně vyžaduje současné i blízké budoucí období vývoje socialistické společnosti. Stojíme před velkými úkoly vyplývajícími z dovršení kulturní revoluce a přechodu ke komunismu. Jedním ze stěžejních úkolů je při tom péče o člověka, jeho zdraví, výchovu a všestranný rozvoj osobnosti s novými socialistickými rysy. Prostředkem k úspěšnému zvládnutí těchto velkých úkolů je mimo jiné plné využívání již dosažených poznatků psychologické vědy a intenzivní úsilí o další prohloubení našeho poznání psychických procesů a zákonitostí. Doposud však ještě není u nás plně rozvinuto ani využití psychologie v praxi, ani není dostatečně umožněn potřebný rozvoj pokrokové, marxisticky fundované psychologie. Hlavní příčinou tohoto zaostávání je malý počet výzkumných pracovníků. Je jich celkem asi 60, z toho však převážná část je začleněna na vysokých školách, kde v první řadě nebo výhradně musí plnit pedagogické úkoly. Na půdě ČSAV t.č. pracují psychologové pouze a) v pedagogicko-psychologickém oddělení Pedagogického ústavu J.A.Komenského a b) v Psychologickém laboratoriu SAV v Bratislavě. Plně výzkumu se dále ještě věnují c) psychologické ústavy na filosofických fakultách pražské a bratislavské university. Ze začlenění na vysoké školy vyplývají však - jak dosavadní zkušenosti ukázaly - pro rozvoj obou těchto institucí nepřekonatelné meze a nesnáze. Celkový počet míst pro odborné psychology, kteří se mohou převážně věnovat vědeckovýzkumné práci, je toho času asi 20. Uvedená pracoviště jsou ovšem zaměřena pouze k určitému okruhu otázek, konkrétně a) k výzkumu pedagogicko-psychologickému, b) k problematice vnímání a konečně c) k otázkám pracovní psychologie, což vše představuje pouze malý výsek ze stěžejní psychologické problematiky.

V důsledku této situace je psychologie v praxi značně vystavena nebezpečí tápavého praktikismu anebo vlivu idealistických psychologických koncepcí, nově se rozvíjejících na západě nebo přežívajících z dřívějška.

Vzhledem k právě nastíněnému současnému stavu je nezbytně zapotřebí, aby bylo vybudováno základní psychologické pracoviště v ČSAV. Pro toto řešení mluví i okolnost, že psychologie má své důležité místo ve státním plánu vědeckovýzkumných prací, říze-

ném Akademií, že ČSAV vydává ústřední časopis "Čs. psychologie" a že při VI. sekci pracuje již několik let Komise pro psychologii jako pomocný orgán, který zatím zastupuje řádné pracoviště. Utvoření samostatného pracoviště pro psychologii by tedy bylo logickým dovršením a oprávněným zakotvením místa psychologické vědy v struktuře ČSAV.

V této souvislosti není bez zajímavosti uvést fakt, že ve všech lidově demokratických zemích jsou vybudována samostatná psychologická pracoviště při národních akademických věd.

Úkoly psychologického pracoviště ČSAV.

Kabinet se svou vědeckou radou by plnil funkci základny plánovaného ústavu ČSAV. V první etapě rozvoje by se pracovní zaměření omezilo hlavně na teoretické rozpracování výzkumné problematiky. Pražské pracoviště by se při tom zabývalo řešením základních teoretických otázek obecné psychologie (zejména problematikou poznávacích procesů a teorie potřeb), brněnská pobočka psychologickými otázkami souvisejícími s rozvíjením výchovy socialistického člověka. Dále by byl kabinet pověřen též koordinační funkcí v přípravě "Psychologického encyklopedického slovníku", případně i na přípravě representativního díla čs. psychologie "Základy psychologie".

Personální a materiální zajištění.

Kabinet pro psychologii, který by představoval první fázi rozvoje Psychologického ústavu, plánovaného počátkem roku 1965, by v nejbližším roce nekladal žádných velkých nároků na finanční náklady. Řešení teoretických otázek by si prozatím nevyžadovalo laboratorního vybavení.

Celkový počet pracovníků by v r. 1962 činil 10 osob - a to 8 odborných psychologů (včetně 2 vedoucích) a 2 aspiranti. Dvě systemisovaná místa byla pro plánované psychologické pracoviště zřízena již při Pedagogickém ústavu J.A.Komenského. Převedením těchto míst by bylo zároveň řešeno pracovní začlenění soudruhů prom. psych. V. Bokorové a C. sc. prom. fil. Jaromíra Janouška, kteří jsou dosud přiřazení k Pedagogickému ústavu J.A.Komenského

a jejichž odborné zaměření odpovídá plně úkolům navrhovaného kabinetu. Bylo by tedy zapotřebí zřídit pouze 4 systemisovaná místa pro psychology (z toho 1 v Praze a 3 v Brně) a 2 - 3 aspirantury, které by zároveň zajišťovaly přípravu dalších vhodně zaměřených pracovníků pro budoucí Psychologický ústav. V dalších letech 1963 a 1964 by mohl být počet pracovníků doplněn v Praze na 10, v Brně na 7, takže by bylo možno r. 1965 změnit pracoviště v Psychologický ústav.

Vedoucím pražského oddělení kabinetu by podle názoru Komise pro psychologii měl být externě její předseda univ. prof. dr. Jan Doležal a vedoucím brněnské pobočky člen korespondent ČSAV univ. prof. dr. Vilém Chmelař.

Pokud jde o umístění plánovaných pracovníků kabinetu, mohli by v Praze prozatím používat místností v Psychologickém ústavu KU (jak tomu je dosud); v Brně je podle předběžných informací o místnosti postaráno. Co se materiálního vybavení týče, bylo by třeba pro rok 1962 opatřit Kabinetu pouze nábytek, odpovídající příslušnému počtu pracovníků, a nejnutnější kancelářské zařízení.

N á v r h

postupného zřízení Psychologického ústavu v rámci Čs. akademie věd

---

Komise pro psychologii při VI. sekci ČSAV podává návrh na zřízení samostatného psychologického pracoviště na půdě Čs. akademie věd, a to ještě v rámci III. Pětiletého plánu - v r. 1962.

Odůvodnění :

Komise na řadu podnětů vycházejících jednak přímo z naší současné společenské praxe, jednak ze závěrů jarního valného shromáždění Čs. psychologické společnosti a pracovních porad jejích sekcí, znovu provedla rozbor nynější situace výzkumných psychologických pracovišť v ČSSR a dospěla k závěru, že k vytvoření samostatného pracoviště pro psychologii v rámci ČSAV je třeba přikročit bezodkladně, nikoliv jak bylo původně plánováno až v r. 1965. Do té doby je třeba připravit již reálnou základnu pro zřízení proponovaného Psychologického ústavu. Podle názoru Komise touto základnou by mohlo být ustavení Kabinetu pro psychologii namísto dosavadní Komise pro psychologii. Kabinet by mohl kromě úkolů plněných doposud Komisí rozvíjet postupně již práci na některých základních teoretických otázkách, jejichž rozpracování je ^{první fází} ~~nezbytným předpokladem pro zdárný~~ rozvoj základního výzkumu, který by měl tvořit pracovní náplň budoucího Psychologického ústavu.

Současná situace našich psychologických pracovišť zdaleka neposkytuje předpoklady k řešení řady závažných otázek, jejichž zpracování nezbytně vyžaduje současné i blízké budoucí období vývoje socialistické společnosti. Stojíme před velkými úkoly vyplývajícími z dovršení kulturní revoluce a přechodu ke komunismu. Jedním z těchto úkolů - a to téměř stěžejním - je péče o člověka, jeho zdraví, výchovu a všestranný rozvoj osobnosti s novými socialistickými rysy. Prostředkem k úspěšnému zvládnutí těchto velkých úkolů je mimo jiné plné využívání již dosažených poznatků psychologické vědy a intenzivní úsilí o další prohloubení našeho poznání psychických procesů a zákonitostí je determinujících. Doposud ~~nejdou~~ ^{ještě} ani využití psychologie v praxi ani potřebný rozvoj pokrokové, marxisticky fundované psychologie dostatečně umožněny, poněvadž počet psychologických pracovníků, kteří se jí již úspěšně uplatňují na různých úsecích naší praxe (především ve zdravotnictví, ekonomii a výchově), ale zvláště pak počet pracovníků výzkumných, je velmi malý - asi 60. Z toho převážná jejich část je zařazená na vysokých školách, kde v prvé řadě nebo výhradně musí plnit své výchovné úkoly. Na půdě ČSAV t.č. pracují psych

logové pouze a/ v pedagogicko-psychologickém oddělení Pedagogického ústavu J.A.Komenského a b/ v Psychologickém laboratoriu SAV. kromě toho c/ existuje pouze jediný plně pro výzkum určený psychologický ústav, a to při rektorátu KU v Praze. Celkový počet míst pro odborné psychology, kteří se mohou převážně věnovat vědeckovýzkumné práci, je tedy asi 20. Uvedená pracoviště jsou cvičen zaměřeni pouze k určitému okruhu otázek, konkrétně a/ k výzkumu pedagogicko-psychologickému, v užším smyslu slova, b/ k problematice vnímání a konečně c/ k otázkám pracovní psychologie, což vše představuje pouze výsek ze stěžejní psychologické problematiky.

V důsledku této situace je psychologie v praxi značně vystavena nebezpečí tépavého prakticismu nebo vlivu idealistických psychologických koncepcí, nově se rozvíjejících se na západě nebo přežívajících z dřívějška.

Vzhledem k právě nastiňnému současnému stavu je nezbytně zapotřebí, aby bylo vybudováno základní psychologické pracoviště v ČSAV, které by řešilo pro naši praxi tak naléhavou problematiku jako je společenská determinace lidské psychiky se zřetelem k socialistické společnosti, otázky potřeb, motivace a zájmů, problematika genese psychiky a některé otázky poznávacích procesů. Zmíněné otázky nejsou doposud u nás předmětem soustavné vědeckovýzkumné práce, ačkoliv tvoří základ pro řešení řady dalších úkolů aplikativního rázu a v SSR i jiných zemích se jim věnuje stále více pozornosti.

V této souvislosti není bez zajímavosti uvést fakt, že ve všech lidově demokratických zemích jsou vybudována samostatná psychologická pracoviště při národních akademických věd. U nás pouze SAV zřídila psychologickou laboratoř.

Vzhledem k tomu, že psychologie má své důležité místo ve státním plánu vědeckovýzkumných prací Pánem Akademií, že ČSAV vydává ústřední časopis "Čs. psychologie" a že při VI. sekci pracuje již několik let Komise pro psychologii jako pomocný orgán, který zatím zastupuje řídné pracoviště, bylo by utvoření samostatného pracoviště pro psychologii také logickým dovršením a oprávněným zaktováním místa psychologické vědy v struktuře ČSAV.

Úkoly psychologického pracoviště ČSAV.

Ústav by v zásadě plnil funkci ústředního psychologického pracoviště, zabýval se řešením základních psychologických otázek a účelně koordinoval výzkumnou práci v ČSSR z oblasti psychologie. V první etapě rozvoje, pro kterou Komise doporučuje zřízení Kabinetu pro psychologii, by se pracovní zaměření osazilo hlavně na teoretické rozpracování výzkumné problematiky, takže by ustavení nového pracoviště ještě nevyžadovalo laboratorního vybavení. Kabinet by měl být též pověřen koordinační funkcí v přípravě "Psychologického encyklopedického slovníku", který má poset přehled z hlediska marxistické psychologie.

~~...návné pojatých odborných psychologických pojmů, případně i na přípravě reprezentativního díla čs. psychologie "Základy psychologie" (Významným úkolem tu je srovnávání hlavních vývojových předstupů se zvláště tím sřetelen k souvislosti mezi odrážecí a pohybovou aktivitou organismu a otázkou jejich modelování).~~

Personální a materiální zajištění.

Kabinet pro psychologii, který by představoval první fázi rozvoje Psychologického ústavu, plánovaného počátkem roku 1965, by v nejbližším roce nekladl žádných velkých nároků na finanční náklady. Komise doporučuje pro r. 1962 zřízení pracoviště o dvou odděleních, z nichž jedno by bylo prosatím- ně místně přiřazené k Psychologickému ústavu KU v Praze, druhé ustaveno v Brně při

celkový počet pracovníků by v r. 1962 činil 8 osob - a to 5 - 6 odborných psychologů a 2 aspiranti. Dvě systematická místa byla pro plánované psychologické pracoviště zřizena již při Pedagogickém ústavu J.A. Komenského. Převážně těchto míst by bylo zároveň řečeno pracovní zařazení sou- druhů prom. psych. V. Bokorové a G. sc. prom. fil. Jaroslava Janouška, kteří jsou dosud přiřazení k Pedagogickému ústavu J.A. Komenského a jejichž odborné se- něšení plně odpovídá úkolům navrženého kabinetu.

Bylo by tedy zapotřebí zříditi pouze 4 systematická místa pro psycho- logy /z toho 1 v Praze a 3 v Brně při tamní základně ČSAV/ a 2 - 3 aspirantury, které by zároveň zajišťovaly přípravu dalších vhodně zaměřených pracovníků pro budoucí Psychologický ústav. V dalších letech 1963 a 64 by mohl být po- čet pracovníků doplněn v Praze na 10, v Brně na , takže by bylo možno r. 1965 založit pracoviště v Psychologický ústav. Vedoucím pražského oddělení kabinetu by podle názoru Komise pro psychologii měl být externě její předseda univ. prof. Dr. Jan Doležal a vedoucím brněnského oddělení člen korespondent ČSAV, univ. prof. Dr. Vilém Chmelář.

Pokud jde o materiální vybavení, bylo by třeba pro r. 1962 opatřit kabinetu pouze nábytek, odpovídající příslušnému počtu pracovníků.

Návrh postupného zřízení samostatného pracoviště pro psychology.

Předsednictvo historické sekce opírajíc se o výsledky všestranného rozboru vědecké práce na úseku psychologie a potřeb naší společenské praxe, o svá jednání s Komisí pro psychologii při VI.sekci a zejména o závěry konference československých psychologů ve Smolenicích 8.-10.listopadu 1957, podává návrh na postupné zřízení Psychologického ústavu.

Důvody:

Systematické^{vy} užívání psychologických poznatků v praxi má u nás dlouholetou tradici a poměrně značný rozsah. Před válkou řídil tyto snahy z velké části Čs.ústav lidské práce, kde se soustřeďovala také převážná část příslušných výzkumů theoretických. Toho času však není o vědecké propracování a rozvoj praktické aplikace psychologie vůbec postaráno. Smolenická konference přitom však ukázala - a bylo to uznáváno i zahraničními účastníky této konference - že československým psychologům se vcelku daří ujaňovat si základní principy i specifické zvláštnosti užití psychologických poznatků v socialistické společenské praxi ve shodě s rozvojem pokrokové materialistické psychologické teorie a že mají v tomto ohledu i značný náskok proti ostatním lidově-demokratickým státům. Je tu však nebezpečí, že zůstane jen při zásadních otázkách a že nebude možno přikročit k nutnému konkrétnímu rozpracování těchto zásad pro jednotlivé oblasti praxe. Tak by mohlo v dohledné době dojít nejen ke zpomalování a nedostatečnému rozvoji praktické pomoci psychologické vědy při budování našeho socialistického hospodářství a při rozvoji socialistické společenské praxe vůbec, ale vzniklo by i nebezpečí, že se odborná psychologická práce v hospodářské, zdravotní a výchovné oblasti může rozvíjet odtrženě od theoretických výzkumů a snadno potom podlehnout nejen prakticismu, ale také vlivu užití psychologie v kapitalistických zemích, rozvíjející se na idealistické základně. Vysoké školy nemohou za současného stavu svých psychologických pracovišť tento úkol ani zdaleka plnit. Psychologické laboratoře jsou zařízeny toho času jenom na universitách v Praze a v Brně; z toho jen psychologická laboratoř KU v Praze má status samostatného vědeckého pracoviště, avšak ani toto počtem svých pracovníků a svým technickým vybavením nestačí na jmenované úkoly. Je třeba zdůraznit, že jsme kromě Bulharska jediným státem socialistického tábora, kde dosud není samostatného psychologického pracoviště v Akademii věd. Pozoruhodné je také to, že Slovenská akademie věd si psychologickou laboratoř už před několika lety zřídila.

Úkoly:

Komise pro psychologii při VI.sekci dospěla proto k názoru, že je naprosto nutné, aby byl co nejdříve zřízen ústav, jehož základním badatelským úkolem by bylo rozpracování otázek užití psychologie v praxi, zejména ve výrobě. K tomu by se postupně mohly připojovat v určitém rozsahu i úkoly další, zejména ty, které nemohou být z různých důvodů uloženy institucím vysokoškolským a v nichž máme buď dobré kádrové předpoklady nebo určitou tradici. Patří sem např. otázky srovnávací a genetické psychologie a případně i některé speciální problémy psychologie obecné, zejména na úseku poznávacích procesů. Komise přitom poukazuje na mimořádnou pozornost, která se těmto otázkám věnuje v Sovětském svazu.

Postup zřízení a budování:

Při zakládání nového pracoviště je třeba vyjít z předpokladu, že v definitivní formě půjde o instituci středního rozsahu s celkovým počtem asi 30 pracovníků. Pro realizaci návrhu jeví se jako nejvhodnější postup takový, že by byl příští Psychologický ústav postupně budován a spravován společně Československou akademií věd a Karlovou universitou. Při tomto řešení by bylo možno využít plně stávajícího základního materiálního vybavení Psychologické laboratoře, využít i jejích místností a jejích nynějších pracovníků. Tato instituce by mohla tedy ihned zahájit činnost a postupně se rozvíjet podle finančních možností, které by jí oběma vydržovateli byly poskytovány. Tento

ob řešení byl už také předběžně projednán s kompetentními pracovníky ministerstva školství a kultury s. Hronkem a s. Kautskou, kteří jedině tento způsob a postup považují za schůdný.

Etapy a personální vybavení:

- 1) V letech 1958 a 1959 by se mohly provést všechny přípravné práce, vypracovat statut nové instituce a detailní výzkumný plán, dále doplnit také základní technické vybavení tak, aby vyhovovalo plánovanému většímu ústavu. Noví pracovníci by byli přijímáni především v tomto rozsahu a v takovém složení, aby byla zajištěna urychlená technická příprava pro práci nové instituce. Konkrétně by šlo o:
  - jednoho vědeckého pracovníka II b stupně (nom.č.3),
  - jednoho vědeckého pracovníka bez věd.hodnosti (nom.č.4)
  - два odborné laboranty (nom.č.14),
  - jednoho technika (nom.č.11),
  - jednoho řemeslníka I.stupně (nom.č.20),
  - jednu sekretářku (nom.č.38).Toto přípravné doplnění personálu nové instituce by se provedlo ještě na základně stávající Psychologické laboratoře KU a nákladem ministerstva školství a kultury, které by v těchto letech hradilo také i všechny ostatní náklady.
- 2) V roce 1960 by zahájil činnost Psychologický ústav ČSAV a KU. Personální stav ústavu by se v tom roce doplnil o dalších 6 až 7 pracovníků (asi na 20 osob) a doplňoval by se postupně i v dalších letech tak, aby nejpozději v roce 1970 dosáhl složení, které je uvedeno v příloženém personálním plánu.
- 3) Je třeba připomenouti, že již dnes 2 pracovníci Pedagogického ústavu J.A. Komenského ČSAV Věra Bokorová a PhDr. Jaromír Kašpárek, kteří jsou specialisováni v oboru psychologie práce a psychologie obecné a experimentální, pracují pod vedením prof.dr.Jana Doležala jako předsedy Komise pro psychologii při VI.sekce ČSAV.

Struktura ústavu:

Ústav by měl celkem 7 oddělení:

- I. oddělení pro psychologii práce (10-12 vědeckých a odborných pracovníků),
- II. odd. pro srovnávací a genetickou psychologii (4-5 vědeckých a odborných pracovníků),
- III.odd. pro psychologii poznávacích procesů (3-4 vědeckých a odborných pracovníků),
- IV.statistické odd. (2 vědeckých a odborných pracovníků),
- V. technické odd. (2 inženýři)
- VI. dílna a fotolaboratoř (3 dělníci),
- I. administrativa a dokumentace (1 odborný a 2 administrativní pracovníci).

Vedoucí:

Vedoucím ústavu by měl být podle názoru Komise pro psychologii při VI.sekci ČSAV prof.dr.Jan Doležal, nynější vedoucí pracovník Psychologické laboratoře KU a předseda Komise pro psychologii při VI.sekci ČSAV.

Umístění:

Bylo by využito místností, poskytnutých ministerstvem školství a kultury.

N á v r h u s n e s e n í :

Presidium ČSAV zásadně souhlasí s postupným zřízením Psychologického ústavu, který by byl společně budován a spravován Československou akademií věd a Karlovou univerzitou. Návrh historické sekce bude postoupen ke konečnému projednání Radě pro koordinaci činnosti akademií.

Personální plán do roku 1970.

Norm. čís.	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	Celkem
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2
3	4	-	4	-	-	-	1	-	-	-	-	6
4	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	2
5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
10	1	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	4
11	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
13	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
14	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	4
15	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2
16	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
20	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
21	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
22	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
38	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
●	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
celkem 20	-	-	3	2	1	-	2	1	1	1	-	31